

Nr 435.

Av herr **Andersson i Höör, m. fl.**, om *successiv utbildning av Eslövs kommunala gymnasium till statsgymnasium.*

I skrivelse av den 26 april 1935 (bilaga) hava stadsfullmäktige i Eslöv i underdånighet hemställt hos Kungl. Maj:t om proposition till innevarande års riksdag om Eslövs kommunala gymnasiums successiva utbildning till ett statsgymnasium från och med budgetåret 1936—1937. Kungl. skolöverstyrelsen har i den 30 november 1935 avgivet underdånigt utlåtande tillstyrkt stadsfullmäktiges hemställan. Kungl. Maj:t, som emottagit kungl. skolöverstyrelsens underdåniga utlåtande först den 7 december 1935, har emellertid icke hunnit taga ställning till frågan före framläggandet av årets statsverksproposition.

Motion har nu väckts hos riksdagen om förstatligande av Motala kommunala gymnasium. Då vi anse, att frågorna om Eslövs och Motala kommunala gymnasiers förstatligande lämpligen böra behandlas samtidigt, få vi under hänvisning till åtföljande bilaga och kungl. skolöverstyrelsens underdåniga utlåtande hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att Eslövs kommunala gymnasium från och med budgetåret 1936—1937 skall successivt utbildas till ett statsgymnasium med treårig latin- och reallinje.

Stockholm den 21 januari 1936.

Olof Andersson
i Höör.

Anders Paulsen,
Arlöv.

Alfr. Nilsson,
Steneberg.

Bilaga.

Bilaga till stadsfullmäktiges i Eslöv protokoll den 26 april 1935, § 9.

Till K o n u n g e n.

I skrivelse den 4 februari 1919 hava stadsfullmäktige i Eslöv vänt sig till Eders Kungl. Maj:t med underdånig ansökan om förstatligande av Eslövs högre samskola. Statsmakterna hava såtillvida beaktat detta stadens önskemål, att realskoleklasserna övertagits av staten. Förnyade underdåniga ansökningar den 28 oktober 1927 och den 31 oktober 1930 om förstatligande även av gymnasiet ledde icke till åsyftat resultat. Som skäl för sitt avstyrkande anförde kungl. skolöverstyrelsen, att för kort tid för-

flutit efter 1927 års riksdagsbeslut angående omorganisation av de allmänna läroverken.

Sedan emellertid nu innevarande års riksdag på Eders Kungl. Maj:ts förslag fattat beslut om förstатligande av kommunala gymnasiet i Lidingö, synes frågan om statens övertagande av härvarande kommunala gymnasium ha kommit i ett helt nytt läge, varför stadsfullmäktige drista sig återkomma till detta för staden så betydelsefulla ärende.

Da de för Lidingögymnasiets förstатligande anförda grunderna tydligen befunnits tillräckligt bärande för ett positivt beslut, ligger det nära till hands för stadsfullmäktige att göra en jämförelse mellan förhållandena i fråga om de båda gymnasierna i Lidingö och Eslöv. Detta är så mycket mer på sin plats, som stadsfullmäktige i Lidingö i sin underdåniga ansökan av den 20 februari 1931 komma in på en dylik jämförelse, varvid de dock på grund av obekantskap med de verkliga förhållandena på ett par väsentliga punkter komma till fullständigt missvisande resultat.

Eslövs läroverk kan i år se tillbaka på en 50-årig verksamhet. År 1885 upprättades nämligen här dels en privat elementarskola för gossar och dels en privat högre flickskola, vilka båda skolor år 1908 sammanslogos till en samskola, vilken från och med höstterminen 1910 började utbyggas med ett fyraårigt samgymnasium. Skolan har sedermera benämnts Eslövs högre samskola. Gymnasiet var fullständigt å såväl latin- som reallinjen från och med läsåret 1913—1914. Den 1 januari 1914 övertog staden hela skolan, vars realskola från och med läsåret 1914—1915 omändrades till en kommunal mellanskola, vilken i sin tur från och med den 1 juli 1928 successivt övertogs av staten. Sedan gymnasiet omlagts till treårigt, vilken omläggning först med läsåret 1933—1934 var fullt genomförd, består Eslövs högre samskola numera av en fyraårig statens samrealskola med dubbla avdelningar i samtliga klasser samt ett kommunalt treårigt samgymnasium med såväl latin- som reallinje. Endast i översta ringen förekommer innevarande läsår samläsning i vissa för båda linjerna gemensamma ämnen. Gymnasiet åtnjuter sedan år 1916 statsbidrag, och dess rektor har från och med vårterminen samma år haft studentexamensrätt. Real(skol)examen har vid skolan förrättats alltsedan vårterminen 1908.

Eslövs gymnasium är emellertid icke blott det äldsta utan även — vid riktig jämförelse — det största av de kommunala gymnasierna i landet. Enligt katalogerna för höstterminen 1934 hade visserligen Lidingögymnasiet 136 lärjungar, medan härvarande hade 119. *Men härvid är dock att märka, att det förra gymnasiet omfattar fyra ringar, medan det senare endast har tre.* För att få med varandra jämförbara siffror är det därför nödvändigt att gå tillväga på så sätt, att ett treårigt gymnasiums elevantal ställes mot antalet lärjungar i de tre översta ringarna av det fyraåriga. Första ringen i ett gymnasium av den senare typen bör då räknas till realskolan. Redan skolkommissionen använde på sin tid denna metod, vilken torde vara den enda möjliga. Sker jämförelsen på detta sätt, kommer man till det resultatet, att medan Lidingö gymnasium höstterminen 1934 hade sammanlagt 91 lärjungar i de tre översta ringarna, hade vårt gymnasium samtidigt 119. Ring för ring ter sig jämförelsen sålunda:

	IV ⁴ resp. III ³	III ⁴ resp. II ³	II ⁴ resp. I ³	Summa
Eslöv	23	50	46	119
Lidingö	20	36	35	91
Skillnad	3	14	11	28.

Skillnaden i lärjungeantal till Eslövs favör motsvarar således en hel klassavdelning, och detta t. o. m. en mycket stor sådan, då det ju är fråga om en gymnasieavdelning.

En jämförande undersökning beträffande antalet lärjungar höstterminen 1934 vid både kommunala och statliga gymnasier ger vid handen, att Eslövs gymnasium var det största bland den förra gruppen, jämfällt med gymnasierna i Borås och Sundsvall samt större än tio andra statsgymnasier (bilaga 1). Jämfört med de år 1927 helt eller delvis förstatlige kommunala gymnasierna överträffas Eslövs numera av de i Skövde, Södertälje och Eskilstuna, medan de i Landskrona, Uddevalla, Eksjö, Ystad och Hudiksvall äro mindre (bilaga 2).

Då samrealskolan i Lidingö höstterminen 1934 hade 385 lärjungar (340 + 45 från I⁴), hade den i Eslöv endast 220. Det kan ju vid första påseende verka förbryllande, att den senare har som överbyggnad ett gymnasium med 119 lärjungar, medan det förra endast har 91. Förklaringen är emellertid högst enkel, om hänsyn tages till den grundväsentliga artskillnaden mellan de båda läroverken. Enligt katalogen för höstterminen 1934 hade samtliga Lidingölärlingar utom fyra (varav en på gymnasiet) Lidingö som hemort. Här ställer sig saken på ett helt annat sätt. Av samtliga 339 lärjungar hade endast 153, varav 31 i gymnasiet och 122 i realskolan, hemortsrätt i Eslöv. I procent uttryckt innebär detta, att av realskolans elever voro cirka 55 % och av gymnasiets endast 26 % från staden. Icke mindre än 74 % av gymnasiets lärjungar voro hemmahörande på andra orter. Procenttalen för höstterminerna 1930, 1931, 1932 och 1933 voro 66, 66, 70 och 73. En verkställd undersökning har visat, att inget annat gymnasium i landet, vare sig statligt eller kommunalt, kommer upp till så högt procenttal i fråga om utom läroverksstaden hemmahörande lärjungar som Eslövs gymnasium (bilaga 3). Medan Lidingö har ett typiskt stadsläroverk, måste Eslövs högre samskola och speciellt dess gymnasium betecknas som ett utpräglat landsbygdsläroverk. I förra fallet kan det vara berättigat att taga folkmängden i läroverksstaden som måttstock vid bedömandet av dennas behov av ett gymnasium, vilket däremot i senare fallet måste anses orimligt.

Tack vare samrealskolorna i Eslöv, Hörby och Klippan samt kommunala mellanskolorna i Höör och Svalöv är denna bygdens behov i fråga om realskoleutbildning väl tillgodosett. Att dessa möjligheter även utnyttjas framgår av elevantalet i dessa skolor (höstterminen 1934): Eslöv 220, Hörby 120, Klippan 147, Höör 70 och Svalöv 151 eller sammanlagt 708 lärjungar. Då det gäller gymnasiestudier äro lärjungarna från Eslöv, Hörby och Höör uteslutande hänvisade till gymnasiet i Eslöv, såvida inackordering i andra städer skall kunna undvikas. Järnvägsförbindelserna mellan Eslöv och Hörby resp. Höör äro sådana, att lärjungarna på dessa båda sistnämnda platser kunna bo i sina hem och dagligen resa till och från läroverksstaden. Även de lärjungar med realskoleutbildning i Klippan och Svalöv, som äro bosatta utefter järnvägslinjerna Eslöv—Klippan och Eslöv—Teckomatorp söka sig hit för fortsatta studier. Då grannstädernas gymnasier antingen äro fullsatta eller i det närmaste fullsatta, skulle plats där ej kunna beredas de lärjungar, som nu begagna sig av Eslövs gymnasium, även om föräldrarna vore i stånd att bekosta barnens inackordering därstädes.

Då stadsfullmäktige i Lidingö så starkt framhäva det stora lärjungeantalet i sin stads samrealskola i jämförelse med härvarande, kunna stads-

fullmäktige i Eslöv peka på den betydligt bredare basis, varpå gymnasiet här bygger. Redan summan av lärjungarnas antal i samrealskolorna i Eslöv och Hörby samt kommunala mellanskolan i Höör uppgår till 410. Härtill bör dessutom läggas en ej obetydlig del av lärjungeantalen vid samrealskolan i Klippan och kommunala mellanskolan i Svalöv. Då samtliga här nämnda realskolor äro fyraåriga, torde just ett treårigt gymnasium här vara lämpligare än ett fyraårigt. Härpå tyder tillströmningen till första ringen de senare åren. Höstterminen 1931, då en första ring av det treåriga gymnasiet upprättades, hade ring I³ 25 lärjungar; höstterminerna 1932, 1933 och 1934 voro motsvarande siffror 33, 38 och 46. Gymnasiets hela lärjungeantal under dessa terminer var: 65 (IV⁴, III⁴, I³), 89 (IV⁴, II³, I³), 119 (III³, II³, I³).

Som stadsfullmäktige i sina tidigare underdåniga skrivelser angående förstatligande av läroverket anført, har staden årligen gjort betydande ekonomiska uppoffringar för det högre skolväsendet här. Sålunda uppgick stadens nettoutgifter för samrealskolan och kommunala gymnasiet för året 1934 till 44 917 kronor, varav 14 708 kronor komma på samrealskolan och 30 209 kronor på gymnasiet. För åren 1932 och 1933 voro motsvarande siffror 50 968 kronor (19 785 kronor och 29 459 kronor) samt 42 064 kronor (15 356 kronor resp. 26 708 kronor). Före påbörjandet av kommunala mellanskolans förstatligande belöpte sig stadens utgifter för hela läroverket till 44 345 kronor (år 1927). Fastän realskoleklasserna förstatligats och gymnasiet gjorts treårigt, hava stadens utgifter för läroverket sålunda ej minskats utan snarare ökats. Detta får sin förklaring genom den kraftiga nedskärning av statsbidraget till gymnasiet, vilken företogs i samband med dettas överförande i anslagshänseende från »högre goss- och samskolor» till »kommunala gymnasier i förening med statsläroverk». Medan gymnasiet numera ej har mer än 8 000 kronor i årligt statsunderstöd, hade det år 1928 33 419 kronor, 1929 32 377 kronor; alltså en minskning med mer än tre fjärdedelar. Då 74 % av gymnasiets lärjungar äro hemmahörande på orter utanför Eslöv, har således staden en årlig utgift för dessa lärjungar på över 20 000 kronor.

I nyssnämnda utgifter för läroverket äro icke inräknade de betydande kostnader, som staden iklätt sig i samband med den nu färdigställda och i bruk tagna tillbyggnaden till läroverkshuset. Totalkostnaden för tillbyggnaden jämte inredning uppgår till 167 000 kronor. Läroverket förfogar nu över tillräckligt antal klassrum, tidsenliga lokaler för undervisningen i geografi och naturvetenskapliga ämnen, för bibliotek, lärjungarnas studierum, rektorsexpedition m. m.

I fråga om terminsavgifter betala gymnasielärjungarna samma avgifter till läroverkets kassor som realskolans elever. Men i stället för de avgifter, som dessa senare erlägga till statsverket, betala de förra en särskild avgift, som tillfaller kommunen. Stadens stora utgifter för gymnasiet göra det nödvändigt, att hålla denna avgift relativt hög; för närvarande är den av kungl. skolöverstyrelsen fastställd till 120 kronor i terminen för fullt betalande elev. Någon skillnad i avgiftens storlek för lärjungar från staden och från andra orter göres ej. Samma sak gäller beträffande nedsättning av resp. befrielse från terminsavgift. Då det största antalet av skolans elever komma från obemedlade eller mindre bemedlade hem (arbetare, hantverkare, mindre jordbrukare m. fl.), är det för lokalstyrelsen nödvändigt att i stor utsträckning bevilja nedsättningar. Så erhöles höstterminen 1934 149 av skolans 339 lärjungar lindring i fråga om ter-

minsavgifterna. Av de 119 gymnasieeleverna erhöilo 50, varav 11 från Eslöv och 39 från andra orter, nedsättning av de kommunala avgifterna med ett sammanlagt belopp av 3 900 kronor (790 kronor för Eslövslärjungar och 3 110 kronor för andra). Under läsåret 1934—1935 gick staden på grund av beviljade nedsättningar miste om en sammanlagd inkomst på 7 940 kronor, d. v. s. en summa som i det allra närmaste täcker hela statsbidraget.

Då det gäller att undersöka kommunernas förmåga att bära de med upprätthållandet av ett gymnasium förenade kostnaderna, ger en jämförelse mellan Lidingö och Eslöv bl. a. följande vid handen. Enligt tillgängliga uppgifter för innevarande år belöper sig antalet skattekrönor i den förra staden till 174 733,85, vilket gör i det närmaste 16 per innevånare. För Eslöv äro motsvarande siffror 61 814,60 och 10,3. Kommunal- och lands-
tingsskatten utgöra tillhopa i Lidingö 9: 95 kronor, i Eslöv 10: 40 kronor. Det är sålunda tydligt, att Lidingö stad har betydligt lättare att bära kostnaderna för sitt gymnasium än Eslöv har för sitt, *varvid kraftigt bör understrykas, att Lidingös utgifter praktiskt taget uteslutande komma det egna samhällets innevånare tillgodo, medan det ekonomiskt svagare Eslöv till allra största delen gör sina uppoffringar för medborgare utanför det egna samhället.*

Det bör ju icke vara ägnat att förväna, att då och då från de skatte-
dragandes sida framföres klagomål över de dryga utgifterna för gymnasiet; detta helst då skattesatserna äro i ständigt stigande. Emellertid förmena stadsfullmäktige, att det för staden är en hederssak att upprätthålla ett gymnasium, som nu i 25 år visat en jämn och vacker utveckling och som för ett stort och tätbebyggt område av mellersta Skåne tydligt fyller en synnerligen viktig uppgift i undervisningens tjänst. Dock hava stadsfullmäktige städe varit av den åsikten, att det för stadens vidkommande borde kunna anses tillräckligt, att kommunen åtager sig förpliktelsen att tillhandahålla läroverket nödiga lokaler jämte inredning, medan det bör ankomma på statsverket att svara för driftskostnaderna.

Med hänsyn till det anförda få därför stadsfullmäktige i underdånighet hemställa,

att det täcktes Eders Kungl. Maj:t i proposition till riksdagen föreslå, att Eslövs kommunala gymnasium successivt från och med den 1 juli 1936 omändras till ett statsgymnasium med latin- och reallinje samt att i samband härmed den eller de lärare, som så länge varit anställda vid gymnasiet, att de kunna betraktas som ordinarie, överflyttas till sådan stats-tjänst, som svarar mot vederbörandes kompetens.

Översikt av lärjungeantalet i vissa gymnasier, utvisande Eslövsgymnasiets storlek.

Siffrorna avse höstterminen 1934 enligt vederbörande kataloger. Hänsyn har icke tagits till orter med två eller flera gymnasier. — Då gymnasierna äro dels 4-åriga, dels 3-åriga, kan jämförelse blott anställas, om omräkning sker. Detta har tillgått så, att första ringen av 4-årigt gymnasium frånräknats. Tabellen upptager således lärjungeantalet i de tre högsta ringarna.

Kommunala gymnasier.

Eslöv	119	Motala	67
Lidingö	91	Söderhamn	62

Allmänna läroverk med mindre än 150 lärjungar i de tre högsta ringarna.

Falun	148	Sundsvall	119
Vänersborg	138	Östersund	110
Växjö	136	Landskrona	106
Skövde	135	Uddevalla	105
Luleå	130	Eksjö	96
Södertälje	125	Ystad	89
Eskilstuna	124	Hudiksvall	73
Gävle	124	Visby	73
Härnösand	123	Nyköping	69
Kristinehamn	121	Strängnäs	50
Borås	119	Västervik	42

Jämförelse mellan lärjungeantalet vid kommunala gymnasiet i Eslöv och vid de gymnasier, som år 1927 helt eller delvis förstatligades. Jämförelsen omfattar höstterminerna 1926 och 1934.

	Organisation		Lärjungeantal i de tre högsta ringarna	
	1926	1934	1926	1934
	Eslöv.....	Kommunalt 4-årigt latin- och realgymnasium.	Kommunalt 3-årigt latin- och realgymnasium.	75
Eksjö.....	»	Statligt 4-årigt latin-, 3-årigt realgymnasium.	96	96
Eskilstuna	»	»	68	124
Hudiksva	Statligt 4-årigt latingymnasium. Kommunalt 4-årigt realgymnasium.	»	51	73
Landskrona	Kommunalt 4-årigt latin- och realgymnasium.	»	81	106
Skövde	»	»	54	135
Södertälje..	»	»	63	125
Uddevalla..	Kommunalt 3-årigt latin- och realgymnasium.	Statligt 3-årigt latin- och realgymnasium.	77	105
Ystad	Statligt 4-årigt realgymnasium. Kommunalt 4-årigt latingymnasium.	Statligt 4-årigt latin- och 3-årigt realgymnasium.	115	89

Anm. 1. Höstterminen 1926 har valts, när läsåret 1926—27 var det sista läsåret enligt den äldre organisationen.

Anm. 2. Då gymnasierna varit och äro dels 4-åriga, dels 3-åriga ha för jämförelsens skull endast de tre högsta ringarna kunnat medtagas.

Tabell, utvisande hur många procent av gymnasiernas lärjungar, som höstterminen 1934 icke hade läroverksstaden till hemort.

Eslöv	74	Ystad	61
Vänersborg	66	Skövde	58
Skara	65	Eksjö	57
Motala	62	Härnösand	56
Kristianstad	61	Karlstad	56

Söderhamn	53	Södertälje	50
Hudiksvall	52	Övriga	mindre än 50
Umeå	51		

Anm. Till orter med två eller flera gymnasier har hänsyn ej tagits.

Tabell, utvisande hur många procent av gymnasiernas lärjungar, som ej ha läroverksstaden till hemort och ej genomgått den till läroverket hörande realskolan.

Skara	49	Kristianstad	32
Skövde	47	Kalmar	31,5
Eslöv	44	Gävle	31
Härnösand	44	Halmstad	31
Vänersborg	42	Västerås	30
Luleå	40	Övriga	mindre än 30
Eksjö	34		

Anm. Endast läroverk, där både realskolan och gymnasiet äro tillgängliga för både gossar och flickor, ha medtagits.

